

باسمه تعالی

کاربرگ طرحنامه پژوهشی

(Proposal)

نسخه نهایی طرحنامه برای طرح در شورای پژوهشگاه ۹۹،۶،۲۹

تکمیل این کاربرگ هیچگونه حق مادی برای پژوهشگر ایجاد نمی کند، ولی پژوهشگاه خود را موظف به حفظ حقوق معنوی وی می داند.

عنوان طرح: حفظ و بازتولید هویت فرهنگی عشایر (مطالعه موردی: خودتزیینی^۱ زنان عشایر عرب کتی تهران)

ارائه دهنده: طیبه عزت‌اللهی نژاد

- خلاصه طرح: توجه به نگرش مردم، دغدغه اصلی مطالعات انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی بومی است که بازتاب آن را به شیوه‌های گوناگونی همچون نمادها، نشانه‌ها، شیوه خودتزیینی، ترجیحات افراد و آثار هنری و... می‌توان دید، از همین روی افراد جامعه نیز با بازتولید آن‌ها سعی در حفظ نگرش و ساختار جامعه دارند و بدین ترتیب است که هویت فرهنگی شکل می‌گیرد و افراد با افزایش توان مشارکت فرهنگی در حفظ آن تلاش می‌کنند. آنچه امروزه از حوزه زیبایی‌شناسی بومی برداشت می‌شود، اغلب جنبه تزیینی و حسی بوده در حالی که نقش مهم آن، بیان نگرش‌ها و ارزش‌های جمعی است یکی از چالش‌های اساسی امروزه کشورها، مواجه با فرهنگ بیگانه و دیگری است که منجر به از خودبیگانگی و بحران هویت می‌شود و بر همین اساس مقوله فرهنگ و هنر ی از مهم‌ترین مولفه‌های تاثیر گذار در هویت جوامع است. پوشش افراد برگرفته از نگرش و تجربه زیسته است و به نوعی در ساختار بدن اجتماعی افراد موثر است و از باید‌ها، نبایدها و ارزش‌های جمعی تبعیت می‌کند. خودتزیینی یکی از مصداق‌های هویت فرهنگی است و از آنجاکه فرهنگ در برگیرنده تمام ابعاد جامعه از جمله اقتصاد، سیاست، اجتماع، تاریخ، هنر و هویت بوده، مطالعات این حوزه بسیار اهمیت دارد. ایران سرزمینی است با تاریخی کهن و که اقوام متعددی در آن زندگی می‌کنند و این تنوع از گذشته تا امروز نیز تداوم یافته است، که توجه به این امر در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی کشور بسیار اهمیت دارد. علی‌رغم اینکه اغلب توجه در برنامه‌ریزی‌ها محور اقتصادی است، اما پیشرفت و توسعه پایدار کشور بدون توجه به مقوله فرهنگی امری ناشدنی است. تاکید و تقویت هویت‌های فرهنگی که مهم‌ترین عامل تمایز و تداوم بوده با تشویق مشارکت در حیات فرهنگی در راستای حفظ هویت فرهنگی میسر است. در سال‌های اخیر با گسترش فرهنگ شهرنشینی و مدرنیسم در ایران شاهد شکل‌گیری زمینه‌های تضعیف و آسیب‌پذیری مولفه‌های فرهنگ‌های جوامع بومی هستیم، بطوری که این جوامع برای حفظ و تداوم هویت فرهنگی خویش با مشکلاتی روبرو هستند و از سویی دیگر این مسائل باعث ایجاد اختلال در ساختار جامعه بومی در ایران می‌شود. بر اساس نظر متخصصانی همچون لاوانوانا لازارو جامعه‌شناس "فرهنگ عامل تشکیل دهنده سیستم در تحکیم و توسعه جامعه در مقیاس ملی و منطقه‌ای است" (لاوانوانا لازارو، ۲۰۱۸: ۷۴)، اقوام عشایر یکی از مصداق‌های فرهنگ بومی در ایران هستند، این شیوه زندگی

¹ Self decoration

(کوچروی) بیش از ۸۰۰۰ سال در ایران قدمت دارد.^۲ این اقوام در طول تاریخ در هنر، اقتصاد، سیاست، اجتماع، تاریخ، هویت و سنت این سرزمین نقش مهمی ایفا کردند، با این وجود امروزه شاهد بروز تغییرات و تحولاتی در شیوه زیست و فرهنگ آنان در مواجهه با فرهنگ صنعتی و مدرن هستیم. بطور مثال اقوام عشایر عرب کُتی یکی از ۱۹ گروه عشایری موجود در منطقه ورامین تهران است که سابقه سکونت آن‌ها به سرزمین نجد عمان می‌رسد. افراد این طایفه عرب در دوران خلفای اموی یا عباسی به منطقه خوزستان و فارس مأمور شدند یا مهاجرت کردند و در دوره قاجار تیره‌هایی از آنان به منطقه ورامین تهران به صورت اجباری کوچانده شدند و تا سال‌های اخیر در برخی از روستاهای ورامین به صورت کوچرو به کار گله‌داری مشغول بودند. عشایر عرب کُتی بزرگترین قوم عشایری عربی هستند که در منطقه‌ای نزدیک به کلانشهر تهران نماد فرهنگ صنعتی و مدرن، زندگی می‌کنند. این اقوام از بُعد فرهنگی و زبان عربی فرهنگ خود را کمابیش حفظ کرده‌اند و در همین راستا زنان این قوم در پاسداشت ارزش‌ها، سنت و هویت فرهنگی نیز نقش مهمی برعهده دارند. خودتزیینی پوشش سنتی یکی از مصداق‌های حفظ هویت فرهنگی آنان و مهم‌ترین نماد تمایز و تداوم فرهنگ قومی است که شامل (سرپوش و تن‌پوش) زنان عشایر عرب کُتی است که از نظر رنگ، فرم، نقش، میزان پوشاندگی و شیوه استفاده از دیگر اقوام عشایر آنان را متمایز می‌کند. زنان با خودتزیینی قومی که یکی از نمادهای بدن اجتماعی آنان است سعی در حفظ و بازتولید هویت قومی دارند تا علی‌رغم ارتباط با دیگران بتوانند سنت‌ها و ارزش‌های جمعی خود که عامل تمایز و تداومشان است را حفظ کنند، از آنجاکه این اقوام در مجاورت کلانشهر تهران زندگی می‌کنند و تداوم حفظ خودتزیینی سنتی پوشش نیز تحت تاثیر عوامل مختلفی از جمله فرهنگ جامعه صنعتی و مدرن شهر تهران قرار گرفته‌است و امروزه شاهد بروز آسیب‌های جدی در تداوم سنت و باورهای تاریخی آنان هستیم. در سال‌های اخیر، خودتزیینی سنتی از میان رفته اما در برخی مراسم و آیین‌ها به ویژه مراسم ازدواج توسط سالخوردگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این پژوهش برآنیم یکی از مولفه‌های هویت فرهنگی این اقوام یعنی زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی پوشش سنتی زنان عشایر عرب کُتی در روستای حصار بالای ورامین که به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران شناخته شده است را مورد بررسی قرار داده و با رویکردی انسان‌شناسانه با انجام مصاحبه، مشاهده مشارکتی، جمع‌آوری اسناد و داده‌ها بتوانیم نخست این شیوه خودتزیینی را معرفی کرده و علل تداوم یا عدم آن از گذشته تا امروز را بازخوانی کنیم و سپس در راستای اهداف گردشگری این روستا به حفظ، بازتولید و احیای خودتزیینی سنتی زنان گام موثری برداریم. هدف از این پژوهش ایجاد زمینه‌ای برای انجام مطالعات بیشتر در حوزه انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی بومی و حفظ هویت فرهنگی است تا بتوان با برنامه‌ریزی‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان متولی امور فرهنگی کشور بتوان گامی موثر در حفظ هویت فرهنگی و افزایش مشارکت فرهنگی اقوام ایرانی برداشت. از آنجاکه یکی از اهداف اصلی این وزارتخانه تبیین و تاکید بر مولفه‌های هویت ایرانی-اسلامی بر پایه تاریخ تمدنی ایران است، سعی در ایجاد زمینه برای بازشناسی و بازتولید میراث، سنن و آداب و رسوم ایرانی در مناطق مختلف کشور و رواج فرهنگ وجود دارد که می‌تواند در قالب حمایت و ایجاد زمینه برای مطالعات، تحقیقات، مکتوبات، جشنواره‌ها و برنامه‌های رسانه‌ای برای رسیدن به این اهداف یاری رساند، همچنین یکی دیگر از وظایف و سیاست‌های برنامه‌های اجرای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سیاست‌گذاری برای رشد و اعتلای فرهنگ و هنر ایران به عنوان عناصر هویت ملی و هدایت و حمایت از آن است.^۳ از همین رو می‌توان گفت یکی از راهکارهای اعتلای هویت فرهنگی در ایران مطالعه زیبایی‌شناسی بومی خودتزیینی اقوام مختلف به ویژه اقوام عشایر با قدمتی چند هزار ساله است و در همین راستا در برنامه‌ریزی‌های دولتی با متولی‌گری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌توان نقش موثری ایفا کرد و در نهایت پیشنهادات و راهکارها را در قالب بسته فرهنگی برای حفظ و بازتولید

خودتزیینی سنتی در راستای حفظ میراث فرهنگی و گسترش گردشگری ارائه نمود و همچنین سعی در ابراز هویت فرهنگی با ایده‌های نوآورانه به جوامع دیگر داشت.

تکمیل توسط پژوهشکده	تاریخ ارائه: ۹۹/۳/۱۱	مدت اجرا: ۱۲ ماه	بودجه پیشنهادی:
	ویرایش اول: ☐	دوم: ☐	سوم: ☐ : چهارم: *
	پژوهشکده: هنر		
	گروه پژوهشی: هنرهای تجسمی		
محور پژوهشی مرتبط با طرح (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری): هنرهای تجسمی، هویت دینی و ملی و معاصریت			
موضوع مرتبط با محور (بر اساس برنامه پژوهشی سال جاری): زیبایی‌شناسی بومی خودتزیینی زنان عشایر و نقش آن در توسعه فرهنگی ایران تدوین بسته فرهنگی روستا و عشایر			
* نوع پژوهش: بنیادی ☐ کاربردی ☐ توسعه‌ای ☐			

* پژوهش بنیادی: پژوهشی است که در جهت گسترش مرزهای دانش بدون در نظر گرفتن استفاده عملی خاص برای کاربرد آن انجام می‌گیرد.

پژوهش کاربردی: پژوهشی است که استفاده عملی خاصی برای نتایج آن منظور می‌شود و غالباً هم جنبه تجربی و هم جنبه نظری دارد.

پژوهش توسعه‌ای: پژوهشی است که بیشتر جنبه تجربی دارد و به نوآوری یا بهبود در روش‌ها و مکانیزم‌ها و محصولات منجر می‌شود.

۱. مشخصات مجری یا مدیر طرح:

نام و نام خانوادگی: طیبیه عزت اللهی نژاد نام پدر: ع شماره شناسنامه: محل تولد: ری
محل صدور: ری سال تولد: روز ۳۰ ماه ۱۱ سال . آخرین مدرک تحصیلی(دانشگاهی/حوزوی): (دکترت رتبه علمی)دانشگاهی / حوزوی): استادیار پایه استخدامی: یک
کد ملی:

نشانی محل کار: تهران میدان ولیعصر خ دمشق شماره ۹ پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات کد پستی: ۱۴۱۶۷۸۳۸۴۱
نشانی منزل: کد پستی:

تلفن منزل: ۴ تلفن محل کار: ۸۸۹۰۲۲۱۳ تلفن همراه: ۰
الکترونیک: ezatollahi.tayebbeh@yahoo.com

سوابق تحصیلی از لیسانس به بعد:

ردیف	مقطع تحصیلی	رشته تحصیلی	محل تحصیل	نام کشور	سال اخذ مدرک
1	کارشناسی ارشد	پژوهش هنر	دانشگاه علم و فرهنگ	ایران	۱۳۸۷
2	دکترت	پژوهش هنر	الزهرات	ایران	۱۳۹۴

سوابق شغلی و تجربی (به ترتیب از حال حاضر به قبل):

ردیف	محل کار	سمت	مدت	شهر-کشور
۱	پژوهشکده هنر پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	هیأت علمی		تهران- ایران
۲	دانشگاه آزاد واحد الکترونیک	مدرس	۵ سال	تهران- ایران

۳	دانشگاه آزاد واحد قائمشهر	مدرس	۱ سال	قائمشهر- ایران
۴	دانشگاه آزاد واحد سما	مدرس	۱ سال	تهران- ایران
۵	مجله هنر پژوه	مدیر مسئول	۴ سال	تهران- ایران
۶	آموزش و پرورش	هنرآموز	۲۰ سال	تهران- ایران

طرح‌های تحقیقاتی انجام داده و یا در حال اجرا:

ردیف	پروژه	محل اجرا	سال اجرا	وضعیت	نوع همکاری	مبلغ
۱	گزارش فرهنگی: جشنواره هنرهای تجسمی فجر و مشارکت هنرمندان مناطق کمتر توسعه یافته	پژوهشگاه هنر، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	۱۳۹۹	خاتمه یافته	محقق-نویسنده	۵۰۰۰۰۰۰ تومان

دیگر فعالیت‌های پژوهشی (کتاب، مقاله و ...):

ردیف	عنوان فعالیت پژوهشی	محل	ناشر	سال
۱	کتاب: خودتزیینی زنان ترکمن درآمدی بر انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	۱۳۹۹
۲	آوای مو: انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی در خودتزیینی زن ترکمنی روستای دویدوخ	فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران (شماره ۵)	دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران	۱۳۹۴
۳	بررسی سنگ افراشته‌های شهریری، شماره ۷۸.	فصلنامه هنر	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۳۸۷
۴	سرنمادین: زیبایی‌شناسی بومی سرپوش زنان ترکمنی	دومین همایش ملی هنر متعهد	دانشگاه الزهرا	۱۳۹۸
۵	انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی بومی در بسته‌بندی صنایع‌دستی روستای دویدوخ	همایش بین‌المللی بسته بندی	دانشگاه الزهرا	۱۳۹۴
۶	موزه‌ها: پیوند میان گذشته و حال	همایش بین‌المللی هنر گردی	شهرداری تهران	۱۳۹۴
۷	گردونه مهر نمادی مقدس و خوش یمن در سوماک‌های آذربایجان	فصلنامه علمی- هنری "هنر پژوه"	دانشگاه الزهرا	۱۳۹۳
۸	هنر و خلاقیت	نخستین همایش استانی اختراع، ابتکار، ایده نو جوان ایرانی پیشرفت ایران اسلامی	دانشگاه الزهرا	۱۳۹۳
۹	انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی بومی لباس بومی زنان جنوب ایران	جشنواره ملی لباس خلیج فارس	بنیاد ملی لباس	۱۳۹۵
۱۰	بازخوانی انسان‌شناسانه هنر از گرافیک محیطی شهر تهران	اولین سمپوزیوم ملی روز جهانی گرافیک	فرهنگستان هنر و دانشگاه ناصر خسرو	۱۳۹۶
۱۱	واژگان و سرنوشت ابدی	(مرکز پژوهش‌های ایرانی اسلامی)	مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی	۱۳۹۶

۲. بیان مسأله (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال‌های تحقیق):

اغلب پژوهش‌هایی که در حوزه ایلان و عشایر ایران انجام شده به توصیف آداب و رسوم، فرهنگ و ساختار اجتماعی جامعه ایلی اکتفا کرده‌اند و در این میان نیز پژوهش‌های محدودی در مورد زنان عشایر انجام شده‌است. این شیوه زندگی در ایران قدمتی چند هزار ساله دارد و خلا مطالعات غنی در حوزه زیبایی‌شناسی بومی بسیار مشهود است، در حالی که در دهه‌های اخیر شاهد بروز تحولات و تغییرات در ساختار فرهنگی این نوع زندگی هستیم، این سیر تحول به ویژه خودتزیینی زنان مورد مطالعه قرار نگرفته است. تحولات دهه‌های اخیر بسیار قابل تامل است، بطوری که گاهی در

برخی از نقاط ایران نظام قبیله‌ای و قومی در حال نابودی است و بدین ترتیب گنجینه‌ای از تجربیات زیسته از هزاران سال نیز بدست فراموشی سپرده می‌شود، با از میان رفتن این شیوه زندگی شاهد نابودی یکی از مهم‌ترین میراث‌های فرهنگی ناملموس کشور هستیم و این درحالی است که قدمت چند هزار ساله و پراکندگی و گستردگی حضور این اقوام در سراسر ایران و نقش آنان در عرصه‌های مختلف در طول تاریخ، ضرورت حفظ آن را نشان می‌دهد. یکی از مهم‌ترین نمادهای هویت فرهنگی جامعه بومی به ویژه عشایری، شیوه خودتزیینی سنتی برآمده از تاریخ، سنت، جغرافیا و هویت جمعی است و یکی از نمادهای بدن اجتماعی افراد می‌باشد. مطالعات نشان می‌دهد که جوامع بومی در تقابل با فرهنگ مدرن، مولفه‌های حفظ و بازتولید هویت فرهنگی‌شان تضعیف شده و یکی از مصداق‌های این مواجهه را در خودتزیینی سنتی می‌توان دید، مسأله اساسی این پژوهش بررسی چگونگی رابطه مولفه‌های زیبایی‌شناسانه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی با استفاده از پوشش سنتی با زمینه‌های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی آنان است. مسائلی همچون باورها (الگوهای ذهنی)، ارزش‌های تاریخی (امور در خور توجه گروه اجتماعی)، رفتارها و نهادهای اجتماعی در شکل‌دهی خودتزیینی موثرند و به نوعی یکی از نمادهای بدن اجتماعی افراد، خودتزیینی به وسیله پوشش است که با شناخت آن می‌توان در برنامه‌ریزی‌های دولت‌ها در بخش فرهنگی مدنظر قرار داد. عشایر عرب کتی که در مجاورت کلانشهر تهران زندگی می‌کنند، سال‌های متمادی برای حفظ هویت فرهنگی خود تلاش کرده‌اند تا بتوانند برخی از ساختارهای فرهنگ بومی خویش را حفظ کنند و این در حالی است که تغییرات پوشش زنان عشایر عرب کتی امروز روایتگر مهمی از آسیب‌ها و مواجهات فرهنگ بومی با فرهنگ مدرن است. خلا مطالعاتی در این حوزه به ویژه زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی بسیار محسوس است، در حالی که حفظ هویت فرهنگ عشایری در بقای قدرتمند این شیوه زیست و افزایش کیفیت زندگی آنان موثرند. بر همین اساس سیستم حاکم کشور با برنامه‌ریزی‌های خود به ویژه در حوزه فرهنگی می‌تواند در حفظ هویت فرهنگی همه اقوام نقش بسیار موثری ایفا کند و موجب حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد در حیات فرهنگی جوامع شود. یکی از مهم‌ترین متولیان امر فرهنگ جامعه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است که از اهداف مهم و وظایف اصلی آن حفظ و ارتقای هویت فرهنگی است و در همین راستا با برنامه‌ریزی‌های اجرایی می‌تواند به روند حفظ هویت فرهنگی از مصداق‌های میراث فرهنگی کشور یاری رساند. در این میان حوزه مطالعاتی خودتزیینی و زیبایی‌شناسانه بومی علی‌رغم وجود زمینه‌های متنوع و متعدد در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است، از آنجا که ایجاد زمینه برای رشد و شکوفایی ارزش‌های فرهنگی و حفظ هویت فرهنگی نقش مهمی در بقای هویت، ارزش‌ها، سنت و تاریخ جامعه بومی دارد، توجه به مطالعات حوزه فرهنگ بومی در ایران امری حیاتی است.

در این پژوهش تلاش خواهد شد تا با بازخوانی مولفه‌های زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی در روستای حصار بالا به عنوان بزرگترین مکان زندگی این اقوام و انتخاب آن به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران، عوامل تاثیرگذار بر حفظ هویت فرهنگی و بازتولید خودتزیینی سنتی زنان و افزایش میزان مشارکت آنان در این امر شناسایی شود تا یکی از مهم‌ترین مولفه‌های تمایز و تدام این قوم حفظ و بازتولید شود و در برنامه‌ریزی‌های حوزه فرهنگ به ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مورد توجه قرار گیرد و بتوان در قالب بسته فرهنگی به متولیان امر در همین راستا عرضه نمود.

پرسش‌های پژوهش:

۱. مولفه‌های زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی (روستای حصاربالای ورامین) چیست؟
۲. خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی چگونه در تداوم ارزش‌ها، باورها و ساختار جامعه آنان نقش ایفا می‌کند؟
۳. چگونه می‌توان با حفظ و بازتولید خودتزیینی سنتی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران برای رسیدن به اهداف گردشگری این روستا برنامه‌ریزی کرد؟

۳. اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق:

اهمیت:

یکی از مقولات مهم حوزه فرهنگ، حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد در حفظ تمایز و تداوم آن است. در همین راستا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان مهم‌ترین متولی امر فرهنگ جامعه در پیشبرد اهداف فرهنگی جامعه نقش موثری ایفا می‌کند. وجود تنوع زیستی به عنوان مهم‌ترین میراث ناملموس کشور یکی از مولفه‌های تمایز فرهنگی ایران و جهان است و اهتمام به حفظ این میراث برای تداوم و تمایز توأم با قدرت اهمیت دارد، بطوری که در اداره کشور توجه به این مقوله امری ضروری است. شیوه زندگی عشایری یکی از قدیمی‌ترین شیوه‌های زیست در ایران است، البته امروزه شاهد از بین رفتن برخی از اصول اساسی در سنت‌ها، آیین و به ویژه خودتزیینی زنان عشایری هستیم و بالطبع این عوامل در تمایز، اقتدار، امنیت و بقای آن موثر خواهد بود. خودتزیینی برآمده از باورها، ارزش‌ها و توانمندی‌های تولید بومی است و به عنوان نمادی از بدن اجتماعی که موجب تمایز شده نقش مهمی در حفظ هویت فرهنگی جامعه دارد و از آنجا که خلا آشکاری در حوزه مطالعاتی زیبایی‌شناسی بومی و نقش آن در جامعه محسوس است، این امر پژوهش روزافزون را طلب می‌کند و بطور یقین در شناخت و آگاهی نسبت به فرهنگ‌های گوناگون به ویژه فرهنگ‌های بومی یکی از موثرترین عوامل تاثیرگذار در رشد و توسعه کشور است. از سویی دیگر متولیان امر فرهنگ در کشور نقش موثری در حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد در این راستا دارند. از آنجا که روستای حصار بالای ورامین به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایر تهران انتخاب شده است، برای رسیدن به اهداف این طرح می‌توان از مولفه‌های هویت فرهنگی آنان، مانند خودتزیینی زنان به شیوه سنتی بهره برد.

ضرورت:

فرهنگ و هنر، پایه رفتارهای انسانی هستند و با شناخت باورهای فرهنگی مردم می‌توان در حفظ و بقای ارزش‌ها جامعه موثر بود. اغلب مطالعات صورت گرفته در حوزه زیبایی شناسی به ویژه یک قرن اخیر، نشان از بازخوانی و تعاریف زیبایی‌شناسانه جامعه ایرانی از نگاه مطالعات غیر ایرانی به ویژه جامعه غربی دارد و این در حالی است که مولفه‌های زیبایی از دید افراد جامعه بومی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و از سویی دیگر با رشد جوامع شهری و بازتولید فرهنگ‌های صنعتی و مدرن نیز شاهد اضمحلال فرهنگ‌های بومی هستیم و به همین علت آسیب‌های جدی در حفظ هویت فرهنگی و ساختار زندگی آنان در حال وقوع بوده و گسست میان پیشینه تاریخی با زمان حاضر بسیار مشهود است در حالی که هویت‌های فرهنگی یکی از میراث‌های ناملموس کشور بشمار می‌آید، بطور مثال تداوم چند هزار ساله تنوع زیستی عشایری نشان از وجود ساختارهایی قدرتمند است که توانسته در طی هزاران سال منتقل شود و بدین منظور نیاز به مطالعات گسترده برای بازخوانی ساختارهای جمعی آنان و علل تداوم چند هزار ساله این شیوه بسیار اهمیت دارد. در حالی که اغلب مطالعات به توصیف این تنوع زیستی می‌پردازند و مطالعات گسترده به ویژه در حوزه خودتزیینی پوشش سنتی زنان که بیانگر بایدها، نبایدها، علل و عوامل استفاده از آن‌هاست کمتر مورد توجه قرار گرفته و نقش آن در ایجاد تمایز توأم با قدرت مغفول مانده است. بی‌شک در حوزه برنامه‌ریزی‌های راهبردی کشور به ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نمی‌توان بدون مطالعات زیر ساخت‌های فرهنگ‌ها، عمل کرد و مطالعات عمیق میدانی در حوزه فرهنگ و هنر امری بسیار ضروری است. حوزه مطالعاتی زیبایی‌شناسی بومی در ایران بندرت صورت گرفته و عدم گستردگی مطالعاتی در این حوزه موجب عدم شناخت کافی از این حوزه گردیده است به ویژه خودتزیینی زنان که با وجود تنوع زیستی در ایران زمینه مطالعاتی گسترده‌ای برای محققان بوده که نتایج موثر آن را می‌توان در حفظ هویت فرهنگی به عنوان میراث ناملموس کشور بوضوح دید.

اهداف:

۱. شناخت مولفه‌های زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی پوشش زنان عشایر در قالب رنگ، نقش، شیوه اجرا و میزان

پوشاندگی

۲. تبیین نقش مهم خودتزیینی زنان عشایر در تداوم باورها، ارزش‌ها و سنت‌های جامعه، در راستای حفظ بدن اجتماعی-

قومی و حفظ هویت فرهنگی

۳. شناخت ماهیت و چگونگی کارکرد خودتزیینی زنان عشایر در برنامه‌ریزی‌های روستاهای هدف گردشگری با سوئیة حفظ

میراث ناملموس

۴. بررسی چگونگی سیاستگذاری‌ها و ایفای نقش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حفظ هویت فرهنگی و افزایش توان

مشارکت زنان عشایر با هدف حفظ میراث فرهنگی و گسترش فرهنگ در قالب گردشگری منطقه مذکور.

۴. بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

پیشینه پژوهش (سوابق علمی و منبع‌شناسی)

در بررسی مطالعات انجام شده، فقدان مطالعات عمیق در زیبایی‌شناسی بومی بسیار مشهود است و در اندک پژوهش‌های انجام شده در حوزه عشایر عرب کتی، به معرفی پیشینه اجتماعی و تاریخی آنان اکتفا کردند و حوزه زیبایی‌شناسی بومی به عنوان یکی از مولفه‌های بازتاب ساختار تاریخی، اجتماعی و فرهنگی توجه نشده است.

-هاشمی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان طایفه مستقل عرب کتی، بزرگترین گروه عشایری عرب کوچرو در منطقه ورامین تهران، به بررسی و توصیف وضعیت اجتماعی - فرهنگی طایفه مستقل عرب کتی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین طوایف عرب کوچرو در نزدیکی تهران پرداخته است و بخشی از تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به وجود آمده در آن به دلیل هم‌جواری با شهر ورامین و کلانشهر تهران می‌داند. (هاشمی، ۱۳۹۲: ۶۹) در این پژوهش به مقولاتی همچون زیبایی‌شناسی بومی، خودتزیینی زنان پرداخته نشده است.

-امینی (۱۳۶۸) تاریخ اجتماعی ورامین در دوره قاجار، به بررسی وضعیت ورامین در دوران قاجار پرداخته و در آن به اقوام عشایر این منطقه از جمله عشایر عرب کتی نیز اشاره شده است و در این کتاب که بیشتر جنبه توصیفی دارد، بعد تاریخی مدنظر بوده و ساختار جامعه بومی از نظر فرهنگی مورد توجه قرار نگرفته است.

-نصیری و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان الگویی برای برنامه راهبردی سامان‌دهی عشایر تهران، چگونگی تدوین برنامه راهبردی سامان‌دهی عشایر تهران به ویژه با توجه به مولفه‌های چشم انداز سال ۱۴۰۴ بررسی شده و ساختار فرهنگی عشایر به ویژه مولفه‌های ارزش جمعی به ویژه در خودتزیینی مد نظر نبوده است.

-ایروانی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با نام

سنجش میزان گرایش‌های خانوارهای عشایری در زمینه اسکان و مشکلات موجود (بررسی موردی عشایر عرب جرقویه) به بررسی شرایط زندگی عشایر به ادامه ساختار سنتی یا تغییر ساختار به یکجانشینی پرداخته است. این در حالی است در مطالعات انجام شده، به حوزه زیبایی‌شناسی بومی توجهی نشده است و از همین رو اطلاعاتی از این حوزه وجود ندارد.

نوآوری پژوهش: در این پژوهش برای نخستین بار به مقوله زیبایی‌شناسی بومی، خودتزیینی و رابطه آن با حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد در این راستا پرداخته و نقش و نتایج آن در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان مهم‌ترین متولی امر فرهنگ در ایران مورد مطالعه و بررسی قرار خواهد گرفت. در این پژوهش نخست مولفه‌های زیبایی بومی در خودتزیینی پوشش سنتی زنان عشایر عرب کتی روستای حصاربالا به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران به عنوان عامل مهم تمایز و تدام فرهنگ بومی مورد شناسایی قرار گرفته شده و در گام بعد به نقش و رابطه آن در حفظ هویت فرهنگی به عنوان میراث ناملموس کشور و گسترش گردشگری پرداخته تا انعکاس نتایج آن در برنامه‌ریزی‌های راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بتوان دید. با وجود آنکه در ایران در این حوزه مطالعاتی صورت نگرفته اما مطالعات وسیعی در حوزه زیبایی‌شناسی بومی در جهان انجام شده که در این قسمت به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی بومی

«جرمی کوت»^۴ در مقاله «انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی و خطر مکتی شدن» (۱۹۸۹) به نقد نظریات مکت انسان‌شناس زیبایی‌شناسی پرداخته، وی معتقد است که زیبایی‌شناسی توان مشارکت در تمام جنبه‌های زندگی روزمره را دارد و نقش مهمی در زندگی انسان‌ها بازی می‌کند. (مورفی و پرکینز، ۲۰۰۶: ۲۴۰) از نظر وی در انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی گام نخست توجه به نگرش مردم به جهان اهمیت دارد و این‌که کدام شکل‌ها را ترجیح داده و بدن‌بال چه مهارت و پیشرفتی هستند. کوت در نقد نظریه مکت دو پرسش را مطرح می‌کند: آیا معیارهای زیبایی‌شناسی را می‌توان به شکل جهان‌شمول در نظر گرفت؟ آیا زیبایی‌شناسی محدود به هنرهای دیداری است؟ در پاسخ می‌گوید معیارهای زیبایی‌شناسی هر جامعه با جامعه دیگر متفاوت است و از طرفی زیبایی‌شناسی علاوه بر زیبایی، تجربه فعالیت زیبایی‌شناسانه را نیز دربر می‌گیرد. (کوت، ۱۹۸۹: ۲۳۸-۲۴۱) یکی از آفت‌های تحلیل زیبایی‌شناسی در جوامع بومی ایران، عدم توجه به جامعه خالق اثر می‌باشد، به‌طوری‌که اغلب تحلیل‌های انجام شده براساس تفسیر و برداشت‌های از دید محقق که برآمده از معیارهای زیبایی از نظر جوامع دیگر به ویژه مطالعات غرب است. در حالی‌که توجه به دید و نگرش افراد بومی و شناخت معیارهای زیبایی از دید آن‌ها از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. (در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی نیز همانند این پژوهش در پی بازخوانی مولفه‌های زیبایی از دید جامعه خالق هستیم، اما علاوه بر آن در این طرح به رابطه خودتزیینی و زیبایی‌شناسی بومی و همچنین نقش آن در حفظ هویت فرهنگی و افزایش توان مشارکت افراد در این راستا می‌پردازیم و در قالب پیشنهاداتی بتوان به حفظ و گسترش فرهنگ بومی در روستای حصار بالا به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران یاری رساند.

مریلین استراترن و اندرو استراترن در کتاب خود تزیینی در مانت هاگن که حاصل پژوهش میدانی نویسندگان میان قبیله «هاگن» است به زندگی این اقوام، سبیل‌ها و نمادها پرداخته و نمود ظاهر آن با خودتزیینی در رخدادهای اجتماعی مانند جشن‌ها آیین و مناسک شرح می‌دهند. مریلین استراترن در مقاله «خود در خود- تزیینی» به چرایی خودتزیینی میان هاگنی‌ها می‌پردازد. در این مقاله آمده خودتزیینی حاوی پیام‌هایی است که در آن ارزش‌های یک جامعه بیان می‌شود. این خودتزیینی نقش مهمی در ارتقا جایگاه فردی در میان جامعه دارد. (استراترن، ۱۹۷۹: ۲۵۴) در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی نیز همانند این پژوهش در پی یافتن رابطه میان خودتزیینی با ارزش‌های جمعی و هویتی بوده و علاوه بر آن شناخت علل و عوامل تاثیرگذار در خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا به عنوان تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران و نقش آن در حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد مد نظر است.

-اوهانلون^۵ نیز در سال ۱۹۹۵ در مقاله «چشم‌انداز تاریخی، مدرنیته و گرافیک‌شدگی معنا در سپرهای تزیینی گینه نو کوهستانی» (۲۰۰۶) [۱۹۹۵] مبحث سیستم‌های زیبایی‌شناسی را مطرح می‌کند. مایکل اوهانلون در منطقه کوهستانی پاپوا گینه نو، به مدت طولانی مردمنگاری گسترده‌ای را انجام داد. او سیستم‌های دیداری، اخلاقی، خویشاوندی، سیاست و فرهنگ مادی مردم واهایی^۶ را بررسی کرد. اوهانلون معتقد است که تزیینات سپر در قبایل واهایی نوعی نشان از قدرت داشته و آنچه بر روی سپرها نقش می‌بست، آرمان و نشان وحدت واهایی است. از نظر اوهانلون مدل سیستم‌های زیبایی متفاوتند و زبان کمک کننده درک آن نیز در زبان‌های مختلف فرق می‌کند. (اوهانلون، ۲۰۰۶: ۳۸۸-۴۰۱) (در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی نیز همانند این پژوهش در پی یافتن مولفه‌های زیبایی‌شناسی بومی هستیم و علاوه بر آن در این طرح تلاش خواهد شد که با تاثیرگذاری در برنامه‌ریزی‌های متولیان

⁴Jeremy Coote

⁵Michael O'Hanlon

⁶Wahagi

فرهنگ که نقش اساسی در حفظ هویت فرهنگی و میراث فرهنگی دارند به مقوله اهمیت مطالعات در حوزه زیبایی‌شناسی بومی در خودتزیینی توجه بیشتری شود.

خودتزیینی، انسان‌شناسی بدن و لباس

- مرلوپونتی^۷، موریس (۱۹۶۲)، درک پدیدارشناسی. وی در این کتاب تلاش می‌کند تا روش جدیدی برای توصیف تجربه انسان در جهان ارائه کند و برای رسیدن به این مقصود، روش پدیدارشناسی را برمی‌گزیند تا از بن‌بست‌ها و معضلات عقل‌گرایان و تجربه‌گرایان رهایی یابد. از این رو وی به جای تکیه بر ایده‌ها، ادراک حسی را پدیدارشناسی می‌کند و جنبه‌های آن مانند: بدن، آگاهی، هنرها، گفتارها و به‌طور کلی مباحث عملی در مورد انسان را مورد بررسی قرار می‌دهد. از نظر او شیوه ادراک، دستاورد فلسفه و هنر مدرن است. (غلامی، ۱۳۹۲: ۵۱) مرلوپونتی می‌گوید: "بدن وسیله بودن در جهان است." (پونتی، ۱۹۶۲: ۸۲) (در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی نیز همانند این پژوهش چگونگی خودتزیینی در جامعه با توجه به ساختارهای اساسی آن بازخوانی می‌کند، اما علاوه بر آن در این طرح تلاش خواهد شد که به شناخت علل و عوامل تاثیرگذار بر خودتزیینی و نقش آن در توسعه فرهنگی پرداخته شود).

- داگلاس^۸، مری (۱۹۶۶) پاک‌ی و خطر: تحلیل زمینه پاک‌ی و تابو. وی در این کتاب مبحث دو بدن را مطرح می‌کند بدن طبیعی و بدن اجتماعی، داگلاس معتقد است، بدن اجتماعی، بدن طبیعی را محدود می‌کند. (سی نوت و هاووز، ۱۹۹۲: ۱۵۹) از نظر او نمادگرایی بدن در جامعه حاصل سهمی مشترک بوده و عمیقاً با احساس افراد در ارتباط است، زیرا تجربه فردی در آن نقش دارد. در تفکر داگلاس ساختار هر ایده در حواشی جامعه آسیب پذیر است و هر خطای بدنی باعث ایزوله شدن فرد می‌شود، تجربیات بدنی و احساسی فرد متقدم بر تجربیات اجتماعی و فرهنگی نیست و هر فرهنگ مشکلات و خطرات خاص خود را دارد. وضعیت بدن بازتاب شرایط جامعه است. (داگلاس، ۱۹۸۴: ۱۲۲) (در مطالعه خودتزیینی سنتی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا نیز همانند این پژوهش به نقش جامعه در حفظ و بازتولید خودتزیینی سنتی پرداخته، و از آنجاکه پوشش به عنوان بدن اجتماعی است؛ در این طرح تلاش خواهد شد که به شناخت علل و عوامل تاثیرگذار بر عدم بهره‌مندی از خودتزیینی سنتی و حفظ بدن اجتماعی-قومی و نقش فرهنگ مدرن در آن پرداخت).

- گیرتز^۹، کلیفورد جیمز (۱۹۷۳) تفسیر فرهنگ‌ها، وی در این کتاب تلاش می‌کند، بدن انسان را احاطه شده در آداب و رسوم نشان دهد. (گیرتز، ۱۹۷۳: ۳۷) خودتزیینی زن عشایر عرب کتی با باورها و ارزش‌های جمعی محاط شده و ارزش‌های جمعی در شکل دادن آن نقش مهمی ایفا می‌کنند. بدن اندک تعداد زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا نیز توسط خودتزیینی سنتی برآمده از اجتماع احاطه شده است و امروز شاهد ایجاد اختلال در این محاط شدن توسط ارزش‌های فرهنگ دیگری هستیم که در این پژوهش سعی در بازخوانی علل و تاثیرات آن داریم. (

-مان، نانسی (۱۹۷۳) شمایل‌نگاری والیبری‌ها. وی اظهار می‌دارد: میان والیبری‌ها اشکال کلامی اغلب استنباط گرافیکی دارند در حالی که اشکال گرافیکی به نوبه خود از ارتباطات کلامی (آهنگ یا نثر) استخراج می‌شوند. با وجود سلطه مردانه در قبیله تزیین بدن زنان در مراسم نمایش موقت ویژگی‌های زنانه است و بدین وسیله زن با جهانی فراتر از بدن خود ارتباط برقرار می‌کند. (مان، ۱۹۷۳: ۹۹) (کلام یکی از راه‌های ارتباطی است در حالی که جوامع راه‌های گوناگون برای برقراری ارتباط دارند. نمادها و نشانه‌ها یکی دیگر از راه‌های ارتباط هستند. در میان عشایر عرب کتی افرا در حال دریافت معنا از طریق نمادها و نشانه‌ها بوده و بدین‌گونه با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. در این مطالعه نیز همانند پژوهش حاضر در پی یافتن نقش خودتزیینی با ارزش‌های جمعی است. در این پژوهش راه‌های برقراری ارتباط زنان با جهان بیرون بر اساس خودتزیینی سنتی بررسی می‌شود).

⁷Maurice Merleau-Ponty

⁸Mary Douglas

⁹Purity and Danger An Analysis Of The Concepts Of Pollution And Taboo

¹⁰Clifford James Geertz

- سیگر، آنتونی در مقاله «معنای خودتزیینی بدن: مانند: جامعه سویا»^{۱۱} (۱۹۷۵) مطرح می‌کند که میان بدن و ویژگی‌های بیولوژیکی، روانی و اجتماعی رابطه وجود دارد. یکی از جنبه‌های فرایند نمادین مراسم، قابل دیدن، شنیدن و ملموس شدن ایده‌ها، ارزش‌های احساسی، روانی و اعتقادی است که به‌طور مستقیم درک نمی‌شوند و خودتزیینی بهترین وسیله برای ملموس کردن مفاهیم است. (سیگر، ۱۹۷۵: ۲۲۱) (مراسم یکی از بسترها برای ابراز و به نمایش گذاشتن باورهای جمعی و فردی است. زنان از این فرصت برای برقراری ارتباط با جهان بیرون استفاده می‌کنند و در این پژوهش به شیوه‌های این بیان در قالب خودتزیینی پرداخته می‌شود).

- لانگنر^{۱۲}، لارنس (۱۹۵۹)، اهمیت پوشیدن لباس. از نظر لانگنر واقعیت این است که هیچ گروهی بدون لباس و زیورآلات یا تزیین بدن نمی‌توان یافت و پوشیدن لباس مایه تفاوت انسان با سایر موجودات زمین است. لباس پوست دوم انسان بوده و نقش مهمی در تمام جنبه‌های فرهنگ، مذهب، اقتصاد، اجتماع و رفتارهای انسانی دارد و به‌طور کلی علاوه بر عملکرد پوشش بدن که به رسمیت شناخته شده لباس با احساسات مانند: غم شادی و اندوه در ارتباط است. همچنین لباس می‌تواند حامل پیام‌هایی همچون دوستی یا دشمنی باشد و این‌گونه هزاران سال مردم متمدن و بدوی از لباس در بیان اهداف مختلف استفاده می‌کردند و لباس مانند رسانه‌ای بیانگر اهداف انسانی بود. (لانگنر، ۱۹۵۹: ۴-۱۵۶) (لباس یکی از مهم‌ترین ابزار تمایز با دیگری است و از همین روی عشایر عرب کتی روستای حصار بالا با استفاده از آن خود را متمایز می‌کردند. در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی این روستا در پی یافتن نمادهای تمایز این قوم با دیگر اقوام در قالب خودتزیینی زنان هستیم و همچنین نقش آن را در حفظ هویت فرهنگی مورد بررسی قرار می‌دهیم از آنجاکه این روستا تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران است بی شک خودتزیینی سنتی یکی از مهم‌ترین عوامل تمایز آنان بوده و همچنین موجب گسترش گردشگری می‌شود).

- مید^{۱۳}، سیدنی (۱۹۶۹) در این کتاب لباس سنتی مائوری آورده به‌طور سنتی لباس و تزیینات مائوری از گیاهان بومی پرندگان و پوست حیوانات ساخته می‌شود. لباس، تزیینات و حتی مدل مو در بسیاری موارد وضعیت یک فرد را نشان می‌دهد. در فرهنگ مائوری لباس برای افراد طبقه بالای اجتماع نشانی از قدرت است که علاوه بر حفظ فیزیکی بدن، نیروی معنوی و غیرمادی را نیز حفظ می‌کند. (در مطالعه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا نیز همانند این پژوهش لباس و تزیینات مورد مطالعه قرار می‌گیرد و علاوه بر آن به جایگاه لباس در خودتزیینی و آسیب‌شناسی عوامل فرهنگ شهری که در مجاورت آن زندگی می‌کنند در خودتزیینی امروزی زنان مورد بررسی قرار خواهد گرفت.) لباس در بستر اجتماع عشایر عرب کتی روستای حصار بالا نقش مهمی ایفا می‌کند به ویژه در تولید معنا بسیار موثر است و از طریق آن افراد جامعه ارتباط برقرار می‌کنند. تغییر وضعیت فرد با لباس رابطه مستقیم دارد، امروزه شاهد تغییر خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا هستیم و بطوری که در آینده‌ای نزدیک شاهد اضمحلال کامل آن خواهیم بود در حالی که می‌توان آن را به عنوان یکی از مهمترین مولفه‌های مهم تمایز، حفظ و بازتولید هویت مطرح کرد و همچنین با به روز کردن مولفه‌های فرهنگی بتوان خلاقانه این هویت را گسترش داد).

۵. چهارچوب نظری، فرضیه‌ها یا ابعاد پژوهش:

جهت مطالعه وضعیت کنونی زیبایی‌شناسی بومی خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی در این پژوهش نیاز به نظریه و مطالعات میدانی^{۱۴} است، یعنی مفاهیم این نظریه برگرفته از تمامی عوامل و عناصری است که در جامعه مورد مطالعه بر هنر و فرهنگ تأثیرگذارند (هاچر، ۱۹۹۹: ۱۳۲). اما می‌توان پیش از کار میدانی و نتایج آن، بر اساس ادبیات نظری شاخه انسان‌شناسی هنر و زیبایی‌شناسی بومی (به عنوان مثال، مورفی و پرکینز، ۲۰۰۶، مورفی ۲۰۰۵، لیتون، ۱۹۹۹) و به ویژه با

¹¹Suya

¹²Lawrence Langner

¹³Sidney (Hirini) Moko Haereewa Mead

¹⁴Field Theory

الهام از ایده‌های نظری آنتونی فورگ (۱۹۷۳) به عنوان پدر انسان‌شناسی هنر، ابراز کرد که خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا ورامین تحت تاثیر اندیشه‌ها و ارزش‌های اجتماعی بوده و وضعیت کنونی آن نیز متأثر از شیوه‌های زندگی مدرن است.

مطالعه زیبایی‌شناسانه بومی خودتزیینی زنان یکی از زیر شاخه‌های انسان‌شناسی هنر است که اساساً متمرکز بر هنر در جوامع کوچک- مقیاس و سنتی است و هنر را محصولی فرهنگی- اجتماعی می‌داند که بر اساس ادراکات و انگیزش‌های بومی شکل می‌گیرد. از این‌رو همواره انسان‌شناسان تأکید می‌کنند که نمی‌توان با ذهن ملهم از نظریات غربی در خصوص هنر و زیبایی‌شناسی به سوی بررسی هنر و فرهنگ‌های دیگر رفت، چراکه تعریف، ویژگی‌ها و کارکردهای هنر در هر جامعه‌ای می‌تواند متفاوت از جوامع دیگر باشد. انسان‌شناسان هنر حداقل بر چهار بعد هنر تمرکز پژوهشی و مفهوم‌پردازی نظری کرده‌اند: معناشناسی، عاملیت (کارکرد)، عاطفی و زیبایی شناسی که در این پژوهش بعد زیبایی‌شناسی مدنظر است: بعد زیبایی‌شناختی^{۱۵}: تأثیر ویژگی‌های فیزیکی و غیر فیزیکی آثار هنری که برآمده از فرهنگ است بر حواس انسان، موضوع مورد مطالعه انسان‌شناسان واقع می‌شود. «هوارد مورفی»^{۱۶} انسان‌شناس استرالیایی در تحقیقات خود سال (۱۹۸۹) نشان داد که تأثیر زیبایی‌شناسی جهان‌شمول نیست بلکه تفسیر زیبایی‌شناختی ملهم از ارزش‌های محلی است. از این‌رو درخشندگی نقاشی‌های یولنگوهای شمال استرالیا در مناسک رازآموزی به عنوان ظهور قدرت اجدادی تلقی می‌شود. (مورفی، ۱۹۸۹: ۳۶-۳۸) «جرمی کوت»^{۱۷} انسان‌شناس انگلیسی سال (۱۹۹۲) در حوزه زیبایی‌شناسی نیلوت‌های سودان تحقیق کرد. وی معتقد است که هر فعالیت انسانی بعدی زیبایی‌شناختی دارد و لذا به سوی بسط دادن درک زیبایی‌شناختی به حوزه وسیع‌تری از حیات فرهنگی- اجتماعی است. (کوت، ۱۹۹۲: ۲۶۹-۲۷۰)

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای نظری انسان‌شناسی هنر در مطالعات درخشان نانسی مان (۱۹۸۶) بیان شده است که هنر با فرایند خلق ارزش درگیر است. (مان، ۱۹۸۶: ۲۱۲) (همچنین نک. مورفی ۲۰۰۷). بی‌شک برای تمایز در خودتزیینی سنتی از هنرهای گوناگون در خودتزیینی براساس ارزش‌ها و باورهای جمعی بهره برده و به عنوان ابزاری موثر موجب حفظ هویت فرهنگی می‌شود.

۶. متغیرها یا مفاهیم اساسی تحقیق و تعریف عملیاتی آنها:

هنر تزیینی: هنری است که کارکرد زیبایی‌سازی یا زینتی دارد. شماری از فرآورده‌های صنایع دستی در رده این هنر قرار می‌گیرد. (پاکباز، ۱۳۸۴: ۶۵۴) در این پژوهش منظور از هنر تزیینی، رنگ، نقش و شیوه اجرا در خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی است.

زیبایی‌شناسی بومی: زیبایی‌شناسی بومی یا محلی عبارت است از ترجیحات، انتخاب‌ها و گرایش‌هایی در فرم که برای افراد خوب و لذت‌بخش هستند (کوت، ۱۹۸۹: ۷۹) و با نظام‌های ارزش و معنا پیوند می‌یابند. (مورفی، ۱۹۹۲: ۱۰۹) لیچ اظهار می‌دارد در تفسیر ارزش‌های جمعی بدون شناخت جامعه نمی‌توان به برداشتی منطقی رسید، در حالی که برخی از تفاسیر با ملاک اندیشه‌ها و باورهای جامعه دیگر و به‌طور مشخص جامعه غربی انجام می‌شود، این تفاسیر را می‌توان «تفاسیری فاصله دار» با واقعیت‌های جامعه مورد مطالعه خواند. (لیچ، ۱۹۶۷: ۲۵) در این پژوهش منظور از زیبایی‌شناسی بومی، شناسایی مولفه‌های زیبایی در خودتزیینی است که تحت تاثیر عواملی چون هویت قومی، شیوه زندگی، تاریخ، سنت، ارزش‌های جمعی و بایدها و نبایدها در خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی است.

انسان‌شناسی هنر: رویکردی مردم‌شناختی است که هنر را در زمینه جامعه تولیدکننده آن قرار می‌دهد. هنر جامعه‌ای خاص باید اساساً در ارتباط با جایگاه آن در جامعه باشد و در جایی که تولید شده، فهمیده شود، نه در ارتباط با درک اعضای جامعه دیگر که چگونه آن را می‌فهمند. پس هنر در ارتباط با برخی از قضایای کلی درباره شرایط انسانی یا بر حسب مدل تطبیقی از جوامع انسانی تفسیر می‌شود. اما اساساً باید هنر را در زمینه مردم‌نگارانه‌اش قرار داد، زیرا هنگامی که هنر در

¹⁵ Aesthetics

¹⁶ Howard Morphy

¹⁷ Jeremy Coote

زمینه‌اش قرار گرفت، باید کشف کنیم که هنر چیست؟ (مورفی و پرکینز، ۲۰۰۶: ۱۵). در این پژوهش بهره‌گیری از انسان‌شناسی هنر، جهت شناسایی تفاسیر و مفاهیم برآمده از متن جامعه در معناسازی خودتزیینی پوشش سنتی زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا است.

خودتزیینی/خود-تزیینی^{۱۸}: فرد با استفاده از نمادها و سمبل‌هایی که بیانگر باورها و ارزش‌های اجتماعی است خود را بیاراید. (استراتن، ۱۹۷۹: ۲۴۱) در این پژوهش منظور از خودتزیینی، استفاده از پوشش سنتی همچون بالاپوش، سرپوش و همچنین زیورآلات سنتی در خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا است.

انسان‌شناسی^{۱۹}: انسان‌شناسی از واژه‌های یونانی anthropos (انسان) و logos به معنی گفتار و شناخت گرفته شده است. (پانوف و پرن، ۱۳۸۹: ۲۹) آنچه امروز در علوم اجتماعی به صورت گسترده‌ای ★ انسان‌شناسی ❶ یا ★ انسان‌شناسی فرهنگی ❷ نام گرفته در گذشته‌ای نه چندان دور ★ مردم‌شناسی ❸ نامیده می‌شد. در اینجا به تعریف دو واژه مردم‌نگاری و مردم‌شناسی می‌پردازیم، واژه مردم‌نگاری مجموعه‌ای از روش‌ها است که پژوهشگر در زمینه پژوهش خود بکار می‌برد تا بتواند بیش‌ترین میزان اطلاعات را درباره فرهنگ خاص جمع‌آوری کند. مردم‌شناسی مرحله‌ای پیشرفته‌تر از پژوهش بوده که به بررسی، طبقه‌بندی، مقایسه و تحلیل و توضیح داده‌ها می‌پردازد. این دو واژه یعنی مردم‌نگاری و مردم‌شناسی تا نیمه قرن بیستم در اروپا رواج داشت. در آمریکا واژه انسان‌شناسی از آغاز مجموعه بزرگی از شناخت علمی که در یک سوی آن انسان به مثابه موجود طبیعی و از سوی دیگر به مثابه موجود فرهنگی اطلاق می‌شد. این نام‌گذاری به تدریج در اروپا و جهان جایگزین شد و امروزه واژه انسان‌شناسی در این حوزه مطالعاتی بیشتر استفاده می‌شود. (فکوهی، ۱۳۸۸: ۲۰-۱۹)

فرهنگ: فرهنگ نقش راهبردی در تصمیم‌های کلان کشورها به ویژه اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و تولیدی دارد. بطور مثال می‌توان گفت، وقتی ساختمانی ساخته می‌شود، شهری پدید می‌آید و در واقع فرهنگی ترویج، تولید یا اشاعه می‌شود. فرهنگ همچون روحی در کالبد همه فعالیت‌های گوناگون کشور است. فرهنگی که باید در تولید، خدمات، ساختمان‌سازی، کشاورزی، صنعت سیاست خارجی و تصمیمات امنیتی رعایت شود و حدود را معین و جهت را مشخص کند. از آنجا که فرهنگ، پایه رفتارهای انسانی بشمار می‌آید، به همین سبب بخش قابل توجهی از رفتارهای اقتصادی نیز بر این اساس استوار شده، توسعه اقتصادی که خود مستلزم انجام رفتارهای خاصی در زمینه‌های گوناگون زندگی انسانی است، به فرهنگ و ویژگی فرهنگی ملت وابستگی بسیار دارد، به عبارتی، توسعه و پیشرفت نیازمند باورهای فرهنگی مردم در آن زمینه است. (مودت و فیروزی، ۱۳۹۳: ۴۰۲)

هویت فرهنگی، هویت یا حس تعلق به یک گروه را گویند، این احساس بخشی از خودآگاهی و درک شخصی شخص و مربوط به تابعیت، قومیت، دین، طبقه اجتماعی، یا هر گروه اجتماعی دارای فرهنگ متمایز خود است. هویت فرهنگی مشخص‌کننده هویت یکسان فرد و گروه است. (ایناجی، ۲۰۰۵: ۱۹-۲۳)

عشایر عرب کتی: طایفه مستقل عرب کتی یکی از ۱۹ گروه عشایری موجود در منطقه ورامین تهران است که سابقه سکونت آن‌ها به سرزمین نجد عمان می‌رسد. افراد این طایفه عرب در دوران خلفای اموی یا عباسی به منطقه خوزستان و فارس مأمور شدند یا مهاجرت کردند و در دوره قاجار تیره‌هایی از آنان به منطقه ورامین تهران به صورت اجباری کوچ کردند و تا سال‌های اخیر در برخی از روستاهای ورامین به صورت کوچ‌پرو به کار گله‌داری مشغول بودند. این طایفه بزرگترین طایفه عشایری عرب هستند که در منطقه‌ای نزدیک به کلانشهر تهران زندگی می‌کنند و از بعد فرهنگی زبان عربی خود را همچنان تکلم و فرهنگ عشایری خود را کمابیش حفظ کرده‌اند. (هاشمی، ۱۳۹۲: ۷۰)

۹. بدن اجتماعی: نمادگرایی بدن در جامعه حاصل سهمی مشترک است که عمیقاً با احساس افراد ارتباط دارد؛ زیرا تجربه فردی در آن نقش مهمی ایفا می‌کند و بدین صورت بدن اجتماعی شکل می‌گیرد. تجربیات بدنی و احساسی فرد متقدم بر تجربیات اجتماعی و فرهنگی نیست و هر فرهنگ، مشکلات و خطرات خاص خود را دارد. وضعیت بدن بازتاب اوضاع جامعه است (داگلاس، ۱۹۸۴: ۱۲۲).

¹⁸ self-decoration

¹⁹ Anthropology

۷. واژه‌های کلیدی (متفاوت از واژه‌های مندرج در عنوان طرح):

پوشش: هر آنچه انسان از آن برای پوشاندن خویش استفاده می‌کند.
خودتزیینی: زنان با استفاده از نمادها و سمبل‌هایی که بیانگر باورها و ارزش‌های اجتماعی آنان است خویش را بیارایند
هویت فرهنگی: هویت یا حسی که نشان از تعلق به گروهی دارد.
عشایر عرب کتی: یکی از بزرگترین عشایر شهر تهران که قدمت تاریخی با هویت سنتی هستند. روستای حصار بالا به عنوان بزرگترین محل اسکان عشایر عرب کتی بشمار می‌آید. این روستا تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران است.

۸. نقاط تمرکز تحقیق (موضوعی، مکانی، زمانی):

موضوعی: خودتزیینی پوشش سنتی زنان عشایر عرب کتی: شامل لباس و زیورآلات سنتی است.
مکانی: حصار بالا، روستایی از توابع بخش جوادآباد شهرستان ورامین به عنوان بزرگترین محل اسکان عشایر عرب کتی است و تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران است.
زمانی: مدت زمان مطالعه از شهریور ۱۳۹۹ تا اسفند ۱۳۹۹ است.

۹. روش‌شناسی پژوهش:

روش تحقیق: مردم‌نگاری^{۲۰} روش رشته انسان‌شناسی است که طی آن محقق تلاش می‌کند تا به‌طور طولانی-مدتی در جامعه مورد مطالعه خود ساکن شده و همراه افراد آن جامعه زندگی کند. مردم‌نگاران با حضور در جامعه سعی می‌کنند تا به طور دست اول و بدون واسطه موضوع مورد مطالعه‌شان را مشاهده و تجربه کنند (مورچیسون، ۲۰۱۰؛ اتکینسون و هم‌رسلی ۲۰۰۷). این روش در پژوهش حاضر به محقق اجازه می‌دهد تا بتواند با شیوه ارتباط جامعه عشایر با هنر آشنا شود. با حضور در میدان، مشاهده، مباحثه، مصاحبه و تجربه زیست می‌توان به داده‌های مطالعاتی در این حوزه دست یافت. علیرغم وجود شرایط خاص در دوران کرونا، به علت ایجاد شرایط برای تجربه زیسته در میدان مطالعاتی، با رعایت پروتکل‌های بهداشتی در میدان مطالعاتی در مقاطع مختلف حضور به عمل آورده تا بتوان به داده‌های غنی جهت مطالعه دست یافت.

[توصیفی ☐] [تحلیلی ☐] [کمی ☐] [کیفی ☐]

توضیح: در این تحقیق به توصیف وضعیت موجود خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا پرداخته و همچنین جایگاه وضعیت پوشش سنتی در زندگی آنان مورد تحلیل قرار می‌گیرد و مولفه‌های زیبایی در این نوع پوشش در ساختار جامعه عشایری شناسایی می‌شود. و در نهایت به مطالعه رابطه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی در تداوم سنت‌ها، ارزش‌ها و باورهای جامعه آنان پرداخته و نقش آن در حفظ هویت فرهنگی و افزایش میزان مشارکت افراد در این راستا مورد بررسی قرار گرفته و از آنجاکه این روستا به عنوان بزرگترین محل اسکان عشایر عرب کتی است و همچنین تنها روستای هدف گردشگری عشایری تهران بوده، می‌توان پیشنهادات و راهکارهایی در همین راستا با همیاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان مهم‌ترین متولی امر فرهنگ کشور ارائه نمود.

شیوه گردآوری اطلاعات:

کتابخانه‌ای ☐ مشاهده ☐ مصاحبه ☐ پرسشنامه ☐ سایر ☐ لطفاً ذکر شود.

حضور در میدان مطالعاتی: جهت جمع‌آوری داده‌های مطالعاتی و زندگی موقت در میان مردم برای بدست آوردن اطلاعات از شیوه خودتزیینی زنان عشایر عرب کتی ساکن روستای حصاربالا، حضور در محل زندگی آنان امری ضروری است و تجربه زیست در مدت زمان مقدور یکی از عوامل مهم در شناسایی عوامل تاثیر گذار در خودتزیینی زنان می‌باشد. پس برقراری ارتباط با جامعه مورد مطالعه به ثبت داستان‌ها، ادبیات شفاهی و مکتوب پرداخته و پس از مصاحبه، مشاهده مشارکتی و شیوه زندگی می‌توان پی به مولفه‌های ارزشی این مقوله برد.

۳-۹. فنون توصیف داده‌ها (آمار توصیفی): تحلیلی-توصیفی

۴-۹. فنون تحلیل داده‌ها (آمار استنباطی):

۵-۹. جامعه آماری: (این تحقیق با بررسی یا مطالعه یا مشاهده چه اسناد، مدارک، افراد یا اشیایی اجرا می‌شود؟).

از آنجاکه این تحقیق بصورت کیفی انجام می‌شود، جامعه تحقیق، شامل زنان عشایر عرب کتی ساکن روستای حصاربالا که در حاشیه تهران در منطقه ورامین زندگی می‌کنند...

۶-۹. نمونه‌گیری: ☐ تمام شماری می‌شود ☐ انجام نمی‌گیرد ☐ انجام می‌گیرد

نمونه‌گیری به روش . گفتگو و زیست با ۲۰ تن از زنان و اعضای جامعه تحقیق- زنان عشایر عرب کتی- که ساکن روستای حصار بالا در منطقه ورامین تهران هستند. انجام می‌پذیرد.

۱۰. سازماندهی پژوهش (فصل بندی):

پیشگفتار

فصل اول: کلیات تحقیق

-مقدمه

-بیان مساله، روش و مبانی نظری تحقیق، پیشینه تحقیق، پرسش های تحقیق

فصل دوم: ادبیات نظری (انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی، بدن و خودتزیینی- هویت فرهنگی)

-مقدمه

-تاریخچه انسان‌شناسی زیبایی‌شناسی

- انسان شناسی بدن

-خودتزیینی

-نظریه پردازان

- هویت فرهنگی

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

-مردم‌نگاری و مطالعات میدانی

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق و بحث و بررسی (خودتزیینی پوشش زنان عشایر عرب کتی روستای حصار بالا)

-مقدمه

- تاریخچه پوشش زن عشایر عرب کتی

-معیارهای زیبایی بومی

- نقش خودتزیینی در ساختار سنتی جامعه عشایر عرب کتی

- نقش خودتزیینی در حفظ هویت فرهنگی (تداوم سنت‌ها و ارزش‌های جمعی)

-نقش زیبایی‌شناسی بومی در حفظ هویت فرهنگی

-آسیب‌شناسی مواجهه با فرهنگ‌های گوناگون به ویژه شهر تهران

-روستای حصاربالا روستای هدف گردشگری عشایری

۱۱. حجم کمی (تقریبی) گزارش نهایی: .. ۲۰۰ صفحه ۳۰۰ کلمه‌ای

۱۲. نتایج قابل انتظار از طرح:

☐ ۱. رفع مشکل اصلی دستگاه متبوع	☐ ۴. تهیه آیین‌نامه، دستورالعمل یا استاندارد
☐ ۲. فراهم آوردن دانش فنی کاربردی	☐ ۵. تدوین طرح جامع
☐ ۳. تهیه سند راهبردی	۶. سایر موارد ذکر شود:

توسعه مرزهای دانش مدیران فرهنگی کشور برای برنامه‌ریزی‌های راهبردی متمرکز بر مناطق روستایی و عشایری

۱۳. مهم ترین منابع و مآخذ فارسی و خارجی:

ردیف	نام خانوادگی، نام	عنوان کتاب یا مقاله	مترجم	عنوان فصلنامه	محل نشر	ناشر	سال انتشار
۱	افسانه احسانی و سیروس نصیری	نگاهی بر صنایع دستی عشایر استان تهران			تهران	نشر آرویج با همکاری اتحادیه تعاونی های عشایری	۱۳۹۱
۲	سکندر امان الهی بهاروند	کوچ نشینی در ایران: پژوهشی درباره عشایر و ایلات			تهران	آگاه	۱۳۹۰
۳	سید علیرضا هاشمی فشارکی	بررسی وضعیت فرهنگی اجتماعی ایلات و عشایر ورامین با تأکید بر طایفه عرب کُتی، پایان نامه کارشناسی ارشد			تهران	دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران.	۱۳۷۱
۴	اسداله بابایی فرد	توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی در ایران		رفاه اجتماعی	تهران		۱۳۸۹
۵	حشمت اله طبیبی و	مبانی جامعه شناسی و مردم شناسی ایلات و عشایر			تهران	دانشگاه تهران	۱۳۹۵
۶	کیانوش کیانی هفت لنگ و مهرداد نواپخش	درآمدی بر شناخت جامعه عشایری ایران			تهران	هزاره ققنوس	۱۳۹۳
۷	Mervyn Claxton,	World Decade for Cultural Development 1988-1997 Culture and Development			paris	UNESCO	۱۹۹۴
۸	Augustine Girard, Genevieve Gentile	Cultural development: experiences and policies,			paris	UNESCO	۱۹۷۲
۹	Chen Xinyin,et	Culture and Social Development.				University of Western Ontario & Doran French Purdue University	۲۰۱۱
۱۰	Abazov, R	Culture and Customs of the Central Asian			USA	Green Wood press	۲۰۰۷
۱۱	Benedict, R,	Patterns of Culture			New York	Houghton Mifflin.	1934
۱۲	Biebuyck, D.	Lega. Ethics and beauty in the heart of Africa				Gent: Snoeck-Ducaju & Zoon	2002

1995			<i>Journal of Aesthetics and Art Criticism</i>		The Aesthetics of Primitive Art	H. G. Blocker	۱۳
1979	Hutchinson.	London			<i>The Decorated Body</i>	Brain, R	۱۴
1997	Cornell University Press Ithaca	Great Britain			Varieties of Cultural Histor	Burke, P	۱۵
1989	Smithsonian Institution Press	Washington, D.C.:			"Cloth, Clothes and Colonialism: India in the Nineteenth Century", <i>In Cloth and Human Experience</i> ,	Cohn, B. S.	۱۶
1989			JASO, Vol. XX		"The Anthropology of Aesthetics and the Dangers of "Maquetcentrism""	Coote, J	۱۷
2020			Journal of Modern Craft		Deconstructing the Code: The Woven/ Unwoven Project	Ouhaddou, Sara	۱۸
2019			Res: Anthropology and aesthetics		Muisca cloth and image in early New Granada	Frassani, Alessia	۱۹
2002	Palgrave Macmillan	London			<i>Body/meaning/heal in</i>	Csordas, T. J	۲۰

۱۴. هزینه‌های پرسنلی *

ردیف	نام خانوادگی و نام و	مسئولیت در طرح و نوع همکاری	سطح تحصیلات	رشته تخصصی	ساعات کار در ماه	مدت همکاری	مبلغ پرداختی در ماه	هزینه
۱	طیبه عزت‌اللهی نژاد	مجری	دکتر	پژوهش هنر	۷۷	۱۰ ماه		۳۶۰۰۰۰۰ تومان

* براساس ضوابط آئین‌نامه‌های پژوهشی

۱۵. سایر هزینه‌ها (تهیه منابع، چاپ و انتشار، مسافرت و...):

ردیف	شرح	هزینه	ردیف	شرح	هزینه
۱	سفر به میدان مطالعاتی	۵۰۰۰۰۰۰ تومان			
۲	تهیه کتاب‌های تخصصی	۴۰۰۰۰۰۰ تومان			
		مبلغ کل هزینه‌های اجرای طرح		۴۵/۰۰۰/۰۰۰ میلیون تومان	

۱۶-مراحل، زمانبندی اجرای تحقیق و شرح خدمات :

ردیف	عنوان مرحله	شرح خدمات		پیش‌بینی زمان و درصد پیشرفت کار		درصد پرداخت	نحوه ارائه گزارش
				زمان لازم (روز)	درصد پیشرفت کار		
۱	صفر			۰	۰	۲۰*	بدون ارائه گزارش
۲	شرح خدمات گزارش‌های مراحل مختلف طبق نظر مجری (۸۰ درصد پیشرفت طرح)	مرحله اول	گزارش مرحله اول (۵۰ درصد از تحقیق)	۶۰	۳۰ درصد	۳۰	
۳		مرحله دوم	گزارش مرحله دوم (۳۰ درصد از تحقیق)	۶۰	۳۰ درصد	۳۰	
۴	نهایی		ارائه گزارش نهایی	۹۰	۱۰۰	۲۰	

* پرداخت ۲۰٪ از کل اعتبار قرارداد با اخذ تضمین به عنوان پیش پرداخت.